

АРБІТРАЖНИЙ ЕФЕКТ ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ – ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОЦІНКА

Уberman В.Г.¹⁾, Васьковець Л.А.²⁾

1) НУ «Український НДІ екологічних проблем», м. Харків

2) Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Перехідна економіка України породжує багато складних, суперечливих та резонансних проблем, пов'язаних з природокористуванням та охороною навколишнього природного середовища. Офіційним виразником встановлених вимог до зазначеної діяльності, представником відповідних інтересів держави є органи Державної екологічної інспекції України (ДЕІУ), які здійснюють планові та позапланові заходи нагляду (контролю) дотримання законодавства про охорону навколишнього природного середовища. Узагальнені характеристики економічної результативності контрольної діяльності органів ДЕІУ за останні роки наведено у таблиці. На підставі висновків зазначених перевірок практично усі порушення екологічних правових норм, по яких визначено збитки, заподіяні державі, стають предметом розслідувань правоохоронних органів та судових розглядів. З таблиці видно, що сума задоволених претензій та позовів, тобто кінцевий арбітражний ефект екологічного контролю (АЕЕК), стовпчик 5, та цензурований АЕЕК, стовпчик 6, що оцінюються за фінансовими результатами перевірок ДКІУ, є дуже малими – одиниці відсотків.

Загальна сума розрахованих (А) ДЕІУ збитків, висунутих (Б) та задоволених (В) претензій, млн. грн.

Роки	А	Б	В	В/А (%)	В/Б (%)
2010	1317,7	984,9	41,8	3	4
2011	1980,0	1291,9	100,8	5	8
2012	1660,0	995,0	47,3	3	5
2013	1451,0	1278,0	38,5	3	3

За АЕЕК інтегральну результативність претензійної діяльності ДЕІУ можна характеризувати як надзвичайно низьку: більша частина позовів до природокористувачів (за кількістю та розміром шкоди) не одержують судового задоволення. Досліджуються причини такого становища. Пропонуються кількісні показники, що деталізують структуру АЕЕК по окремих регіонах, видах природних ресурсів та способах їх використання. Виявляються пріоритетні шляхи та фактори підвищення результативності претензійної діяльності ДЕІ, до яких, зокрема, належать: контроль водокористування (в частині дотримання нормативів скидання забруднюючих речовин із зворотною водою) та контроль землекористування (в частині дотримання вимог щодо недопущення засмічення та забруднення земель в межах майданчиків підприємств). Результати використовуються у судовій екологічній експертизі для створення її методичної бази та практичної діяльності.